

- a. a **bibliai tradíció** értelmében –
órán beszéltünk erről: atya, fiú, gyilkosság, alma, kiűzetés (nappali), megváltás; újszövetségi értelemben *példázat* (parabola) a mű, vagyis egy konkrét történettel jelenít meg (mint Jézus is a példabeszédekben) egy általános létállapotot, -törvényt, amely a hétköznapiak öngazolásokkal, léthazugságokkal, manipulációkkal teljes világában többnyire észrevétlen marad. Kafka egyik levelében írja barátjának: „*olyan legyen a könyv, mint egy fejsze, a bennünk befagyott tenger jegéhez.*”
- b. A **pszichoanalitikus, freudiánus** perspektíva
elsősorban az apa–fiú–relációban tekint az elbeszélésre. Tudható, hogy Kafka alaposan ismerte Freud írásait, így az *Álomfejtést* (miből ébred Gregor?) is. Gregor vette át a családban az apa szerepét, ő a „kenyérkereső”: e kasztrációs momentum ébreszthet benne szégyenérzetet, apjában agresszív késztetéseket. Tipikusan freudi jelenet, amikor az apa csaknem megöli Gregort, mikor az anya – rohanása közben elvesztve ruháit – meztelenül veti magát az apára, kegyelméért könyörögve Gregor iránt. Erősíti ezen olvasatot az apa „feltámadása” (nem a fiúé, mint az *Újszövetségben*), amidőn visszanyeri családfelelősségi szerepét. Érdekes elolvasni *Levél apámhoz* című írását. Nem csak a Goriót-féle „apaság Krisztusa” a lehetséges modell.
- c. **szociálpszichológiai, marxi** megközelítés
a modern tőkés termelés legfontosabb jellemzője, hogy a munkás nem tulajdonosa a termelő eszközöknek, ezáltal kiszolgáltatott: munkája nem organikus, külső elvárásoknak kell megfelelnie, alkotói igényét nem képes kielégíteni, végső soron szolgává válik (hiába öltönyös – zubonyos, mint valaha Gregor illetve valaha-végül az apa). Elidegenedés ez a munkájától, annak eredményétől, amelyben önmaga létezésének értelmét szemlélhetné; igazi önvalójától azaz önmagától, majd a családtagoktól, végül az élettől is. [Ld. a korábban említett öngyilkosságjárványt a 19-20. (-21., + a pszichózisok tömkelegét) században.] No és lásd: [Mi urunk: a Pénz.](#)
- d. az **egzisztencializmus** nézőpontjából
ezt gondold végig, a kiadott lap 4. oldalán a fogalmak, a 11-es könyvben is van vmi.
- e. mint az **expresszionizmus** egy dokumentuma
nem csupán realisztikusan jeleníti meg a világot, hanem úgy, ahogy az bizonyos nézőpontból megtapasztalható. Marcel Proust hatalmas regényfolyama, *Az eltűnt idő nyomában*, illetve James Joyce írásai, például a *Finnegan ébredése* (ebből származik a kvarkok elnevezése) is ekképp keletkeztek; híres képzőművészeti reprezentánsa Munch *Kiáltása* aka *Sikolya*, ugye: nem referenciálisan jeleníteni meg elidegenedettségünket, a hétköznapon banális terrorát. Ebben az értelemben a 20. századi ember alaptapasztalatának megragadása a mű; ld. majd a század '30-es, '40-es éveit, amelyekben már meg is valósítják, referenciálisan: politikusok, katonák és a diktatúrák „polgárai”. Most pedig itt a 21..